СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 51. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 17-го березня 1943. — No. 51. Jersey City, N. J., Wednesday, March 17, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗУ РОЗПОЧАВ СВОЇ РІЧНІ НАРАДИ

ДЖЕРЗІ СИТІ. — В понеділок рано розпочато наради Головного Уряду У. Н. Союзу в домі орґанізації під ч. 83 Ґренд вулиця. Є це річні наради, скликувані згідно з статутом У. Н. Союзу. Розпочав їх головний предсідник, Микола Мурашко, поминальною згадкою за померших членів, з окремою згадкою про щойно померщого о. Миколу Струтинського, понадсороклітнього члена У. Н. Союзу і визначного народнього діяча. Предсідник згадав за наших вояків, що є в армії і на боєвих фронтах, а згадку про них, як і про померших членів пошанували присутні головні урядники повстанням з місць. Потім приступлено до звітів головних урядників.

Головний предсідник, М. Мурашко, в свойому звіті подав зріст майна й членства У. Н. Союзу та зазначив, що членство У. Н. Союзу в минулому році докладало якнайбільше зусиль до цеї праці, яка є тепер получена з воєнною акцією. Зокрема підніс, що з надісланих досі звідомлень 120 відділів купили зо своїх кас бондів на суму $66,000, а знов частина членів з 195 відділів купили бондів на суму $1,785,050. Інші відділи в числі 274 ще не прислали звітів про діяльність в справі купна бондів.

Заступник гол. предсідника Г. Герман згадав у звіті, що війна принесла зі собою занепад спортової акції молоді, бо молодь Союзова, що колись занималась цею акцією, є тепер у рядах американської армії.

Заступниця гол. предсідника Марія Малевич зазначила, що найважнішою орґанізаційною роботою в теперішних воєнних часах є задержати в рядах Союзу ту молодь, яка вже належить до орґанізації.

Головний секретар Д. Галичин зазначив, що орґанізаційна активність У. Н. Союзу розвивалась у цьому році під впливом цих подій, які приніс зі собою воєнний час. Ця активність проявлялась у першій мірі в тому напрямі, що всі відділи та всьо зорґанізоване членство посвячувало якнайбільше часу, праці та енергії на поміч цим величезним змаганням нашої країни, яких потрібно для вигри цеї війни. І не зважаючи на цю активність, відділи всетаки працювали над розвитком У. Н. Союзу, доказом чого є зріст в членстві на 948 осіб.

Головний касієр Р. Слободян представив загальний зріст майна У. Н. Союзу, який був найбільшим в історії існування нашої орґанізації. Цей зріст виносив $488,301.30. Зазначив, що не зважаючи на те, що в 1942 році виплачено членам дивіденди на суму $64,169.73, а знов на посмертні запомоги суму $224,-405.71, всетаки майно значно зросло.

В імені головної контрольної комісії здавав звіт голова контролі Д. Капітула. Він ствердив, що зріст майна і членства був саме такий, як це подали члени екзекутиви. Далі підніс, що контроля знайшла все діловодство Союзу в добрім порядку, та що стан майна орґанізації є знаменитий, бо надвишка резерви виносить $2,158,096.49. Інші члени контролі, а саме, д-р В. Ґалан, д-р А. Т. Кібзей, Р. Смук і С. Куропась підтвердили звіт голови контролі.

Опісля головні контрольори здавали звіти зі своєї діяльности, як головні урядники. Як контрольори так і всі головні радні, а саме, П. Дуда, С. Слободян, І. Романишин, Т. Шпікула, В. Дідик, Ґеновефа Зепко, М. Давискиба, Е. Ляхович, А. Шумейко, Д. Шмаґала, Юлія Баволяк, підносили в своїх звітах ту велику працю, яку тепер відділи ведуть в поодиноких округах для воєнних зусиль нашої батьківщини. Згадували вони про купно бондів, про жертви на Червоний Хрест, Ю.С.О. та інші цілі. Вкінці говорили також і про ту орґанізаційну працю, яку вони вели в своїх місцевостях.

УЖЕ ЗІБРАЛИ 50 МІЛІОНІВ НА А. Ч. ХРЕСТ

НЮ ЙОРК. — Місто Ню Йорк зібрало досі на потреби А. Ч. Хреста $5,107,000 з наложеної на нього суми $12,920,700. А в цілім краю зібрано вже $50,-000,000 з наложеної на цей рік збірки, що має принести А. Ч. Хрестови 125 міліонів долярів, потрібних на те, щоби міг виконати свої зобовязання у біжучім році. Таке стверджено на величезній маніфестації в Медисон Сквер Ґарден в користь А. Ч. Хреста.

ЗБОМБАРДОВАНО ДВА ЯПОНСЬКІ КОРАБЛІ.

ГОЛОВНА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Аліянтські літаки бомбардували з цілою силою три великі японські кораблі, що були заповнені японськими вояками. Два кораблі зістали поцілені в саму середину і зістали вкриті полумями.

ЗГИНУВ СЛАВНИЙ КАНАДІЙСЬКИЙ ЛЕТУН.

МОНТРЕАЛЬ. — Біля Бермуди, як доносять, згинув підчас нещасливого припадку капітан Кленс Алвин (Дюк) Шилер, 43 років, відомий у цілому світі летун, що вславився ріжними газардовими летами, між якими найбільшим був той, коли в 1928 році ратував він на Лабрадорі залогу літака „Бремен". Він полетів тоді ратувати без мапи.

Скріпити Хліборобський Фронт, Щоби не Потерпіти як Німеччина і Росія в 1918 році

ДЕ МОЙН (Айова). — У промові, виголошеній до ґубернаторів і представників 12 середно-західних стейтів, бувший президент Гувер представив широко закроєний плян збільшення хліборобської продукції. Вийшов з того заложення, що це потрібне, бо війна буде довга, як теж тому, що треба буде поживи для ратування країв, що винищені війною, як і для того, щоби виповнити Злученими Державами ту поліцейську службу, яку мається на увазі, коли говориться про забезпечення світови мира. Гувер підкреслив, що в минулій світовій війні Німеччина та Росія завалились в 1918 р. головно через домашній фронт. І це треба тепер мати на увазі Злученим Державам, бо вони знайшлися в подібнім положенню. Ще заки та війна зачалась, говорив Гувер, Злучені Держави вже перестали бути тим краєм, що відомий з надзвичайно великої харчевої продукції. А тепер, казав він, край є частинно заблькований Японією і Німеччиною, через що не дістає деяких продуктів, які звик імпортувати. Тепер, казав Гувер, ми маємо харчевий недобір, бо мусимо достарчати поживу аліянтам, а наші вояки їдять більше як їли в цивільному життю. І робітники їдять більше. А фармерська продукція зменшилась. Тим виправдував Гувер свої пропозиції щодо звільнювання вояків для фармерських робіт.

ЛУЇС ГРОЗИТЬ МАЙНЕРСЬКИМ СТРАЙКОМ

НЮ ЙОРК. — Якщо не прийде до кінця березня до згоди між майнерською юнією і власниками копалень у справі підвишки денної платні майнерам на $2, як і щодо інших умовин, то 1. квітня ніякий майнер не вступить на територію власників майн. Таке заявив Джан Л. Луїс, президент „Юнайтед Майн Воркерс". Якщоб таке сталось, казав Луїс, то за те спадає вина на власників вуглевих копалень.

СЕНАТСЬКА РЕЗОЛЮЦІЯ У СПРАВІ ПОВОЄННИХ ЗОБОВЯЗАНЬ

ВАШИНҐТОН. — Чотири сенатори, Геч і Гил — демократи, та Бол і Буртон — републиканці, мають готову резолюцію у справі повоєнних зобовязань Обєднаних Держав, себто тим самим і Злучених Держав. З змістом резолюції погоджується принціпіяльно теж і сенатор Конолі, що є головою Комітету для справ заграничних. З нею погоджується і президент Рузвелт. Та є обава, що вона готова викликати довжезну дебату. Тому її предложать у сенаті як пробну, а не зобовязуючу, щоби наразі вичути сентимент більшости сенаторів. Ціль резолюції є та, щоби запевнити союзні держави, що Злучені Держави будуть з ними у тісній кооперації теж і по війні.

СПЕНҐЛЕР ПРОТИ „КОЛЕКТИВНОЇ ЗАБЕЗПЕКИ"

ДЕ МОЙН. — Герисон Е. Спенґлер, голова Републиканського Краєвого Комітету, висказав свою „особисту думку", кажучи, що американський нарід не схоче по війні зрікатись своєї суверенности і не дасть згоди на „колективну забезпеку".

Нові Кроки за Обєднання Воюючих Французів

ЛОНДОН. — Ґенерал Жіро, французький військовий і цивільний командант у північній Африці, заявив публично свою готовість приняти ґенерала де Ґоля, провідника воюючих французів, в ціли обдумання спільної акції проти держав Оси. Майже рівночасно з тим подано від Жірода вістку про уступлення його заступника ґенерала Бержерета. Зогляду на те, що Бержерета загально вважали головним речником політики Віші, уступлення Бержерета вважають спробою Жірода очистити себе з прихильників режіму Віші й фашистівський нахилів.

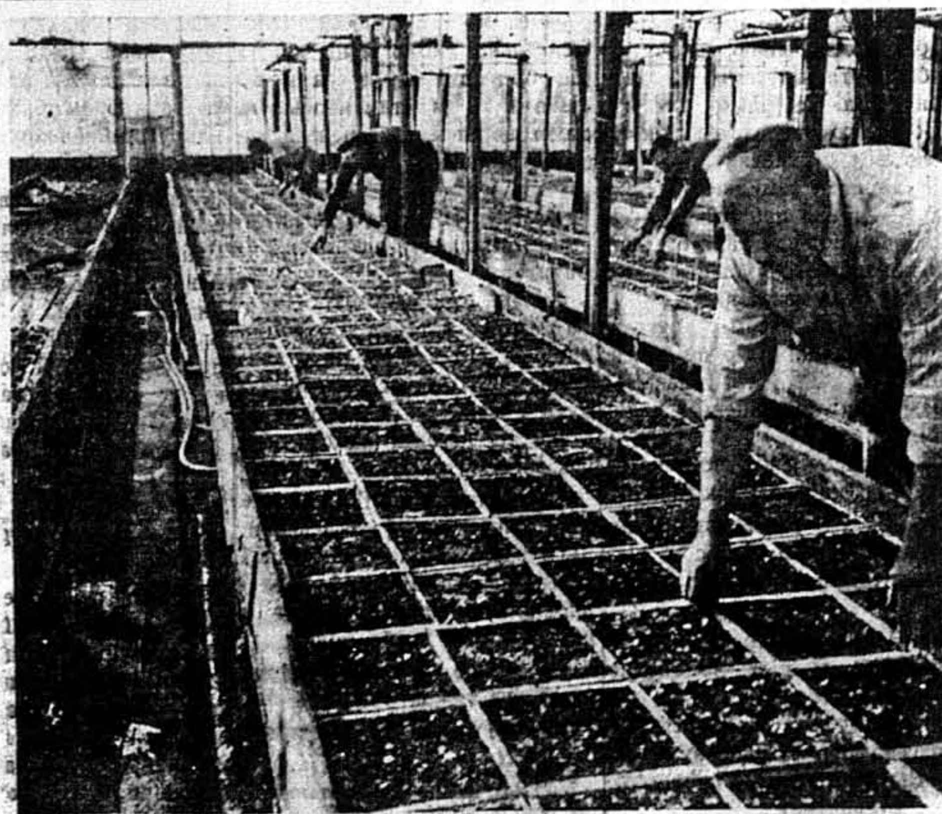
ВПЕРТІ ЧУТКИ ПРО НЕРВОВЕ ЗАЛОМАННЯ ГІТЛЕРА

СТОКГОЛЬМ. — Таас, совєтська новинкарська аґенція, наводить слова одного психіятра, котрий щойно повернув з Німеччини, що мовляв умовий стан Гітлера погіршився від невдач на східному фронті до того ступня, що націстичний уряд уважає потрібним держати його відтятим від світа.

Тимчасом вістки з Берліна вказують, що внаслідок захоплення Харкова націсти можуть тепер краще відсвяткувати своє традиційне Свято Героїв, ніж це вони могли зробити в минулу неділю. Сподіваються, що Ґебельс запродукує на Святі Героїв самого фірера, хочби на те, аби зелементувати чутки про його умову недугу.

КВІСЛІНҐ МОБІЛІЗУЄ ДО ПРАЦІ КЛЄРИКІВ

СТОКГОЛЬМ. — Норвезький премієр Відкун Квіслінґ видав розпорядок про мобілізацію до праці всіх студентів теольоґії, які противляться націстичній політиці.

ВІТАМІНИ. — Шікаґовський Союз Обєднаних Квітярів згодився викинути зо своїх інспектів зинії, троянди й інші квіти, а замість них ростити помідори й подібну ярину для Городів Перемоги. На світлині: оброблювання грядок з насінням.

НІМЦІ ЗАНЯЛИ ХАРКІВ; ВІДСТУПАЮТЬ НА ПІВНОЧІ

ЛОНДОН. — Російський уряд признав офіціяльно захоплення Харкова німцями по довгих і упертих боях, а німецькі й російські донесення згідно вказують на сильну німецьку контрофензиву на всій лінії від Курська аж до середнього бігу ріки Донця.

Російський комунікат доносить про поважні успіхи російської офензиви в околиці Смоленська, на котрий концентруються війська, звільнені після заняття Вязми.

Російський уряд признав заняття німцями Харкова, важного промислового центра, в 24 години після німецького комунікату, що сповіщав про його заняття. Офензиву в цім секторі повели 325,000 німецьких військ, присланих переважно з Франції. Німецький комунікат каже, що німецькі війська доперли до Чугуєва, 20 миль на полудне від Харкова.

На серіозність положення в Україні вказує денний приказ Сталіна до червоної армії, в котрім закликається вояків боронити кожну позицію за всяку ціну, а відступати з позиції тільки на приказ начального вожда.

НІМЕЦЬ ОПИСУЄ ЗАНЯТТЯ ХАРКОВА.

За донесенням одного з фронтових репортерів Ґебельса, Харків при заняттю його німцями представляв гробову мовчанку. При другому вході до міста німців огортало дивне чувство; вони йшли вулицями, на котрих колись снувалися людські товпища, а на котрих тепер не було ні одної живої душі.

НІМЦІ ПУСТОШАТЬ КРАЙ З РОЗМИСЛОМ.

МОСКВА. — Бюро Ройтера доносить, що німці мають спеціяльні відділи, котрих завданням є виконувати прикази командантів про нищення краю на випадок відступу німецьких військ. Ці відділи передовсім палять села й міста.

Внаслідок діяльности цих відділів багато сіл, зложених з дерев'яних хат, існує нині тільки на мапах. Часто можна перейти через давний осідок села, навіть цього не помітивши.

Нищення міст є дещо трудніше, але й це не відстрашує німців. Великих міст, як наприклад Харкова, не можна зтерти з лиця землі так легко, але й це німці пробують робити. Зате менші міста вони просто рівняють з землею. Міста, як Вязма, Вороніж, Гжацк і Ржев, лишилися просто без одного дому, який можна би ще направити. Ці й інші міста прийдеться відбудувати від самих основ.

Німці нищать теж систему висушування, через що міліонів акрів землі тепер заростають бурянами. Вони забирають увесь живий інвентар, всю рільничу машинерію й все насіння.

НІМЦІ ПЕРЕБИРАЮТЬ КОМАНДУ НАД БОЛГАРСЬКОЮ АРМІЄЮ.

ЛОНДОН. — Всі болгарські війська в Сербії піддано під німецьку команду. Югославські жерела, з котрих походить ця вістка, приписують цей крок зростаючому німецькому страхови перед наближенням поважної кризи в Болгарії.

Команда німецької окупаційної армії Югославії загострює своє переслідування югославського населення, котре вона підозріває за піддержування ґенерала Міхайловіча. У Краґуєвачу розстріляно 160 сербських селян.

До Туреччини прийшли вісти, що всі німецькі штабові офіцири в Болгарії дістали приказ негайно удатися до Софії й бути там у постійному контакті з німецькою командою. Родинам німців приказано бути готовими до моментального виїзду. Німці почниають фортифікувати побережа Чорного Моря.

РУМУНИ ПЕРЕБИВАЮТЬ ЖИДІВ.

СТОКҐОЛЬМ. — Понад 120,000 жидів убито в Румунії, за донесенням шведської ґазети „Афтонтіднінген". Кромі цього 60,000 вислано на таборові роботи на схід від Дністра.

ПОВІТРЯНИЙ АЛЯРМ У РИМІ.

БЕРН. — У понеділок у полудне роздався в Римі алярм осторогі перед наближаючимся повітряним рейдом. Літаків не було, і по годині дано сиґнал, що небезпека минула. Пізніше комунікат подав, що літаки атакували різні обєкти в недалекій провінції Фросіноне.

НАСТРОЇ СЕРЕД НАЦІСТИЧНИХ ВОЯКІВ.

ЛОНДОН: — Бюро Ройтера подає звідомлення одного чоловіка з невтральної країни, що недавно прибув з Польщі, про дефітистичні настрої серед німецької поліції, німецьких воєнних бранців і вояків. Німці котрі втекли з російської неволі були здивовані добрим трактуванням. Один німецький лікар сказав йому, що німецьке цивільне населення вже проявляє наслідки недостаточного харчування.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати свое оголошення.

За оголошення редакція не відповідае.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯКА І ЧИЯ ПРАВДА?

„Народний Комітет Американців Польського роду", на чолі з М. Ф. Венгжинком, видавцем польської газети „Нови Сьвят", віднісся з апелем до президента Рузвелта, в якому обстоює права Польщі до границь з 1939 року, себто те, що західно-українські землі мають по тій війні знову опинитись під Польщею. В апелі кажеться, що це домагання є оперте на „історії, праві й крови".

Та сама організація відізвалась теж до американських поляків, щоби вони негайно розпочали широку акцію оборони східних границь Польщі, бо „тепер на вазі справедливости важиться не тільки судьба Польщі, але рівночасно й вигра демократії". Справа тих границь, себто в першу чергу приналежности західньо-українських земель до Польщі, є такою, що є обовязком американських поляків „супроти Америки і Польщі, супроти Бога і людей" — виявити правду, заявляючи теж, що „нема польської землі на продаж, нема польської землі для відступлення, ні німцям, ні москалям".

Паминаємо, що в тих відозвах сказано проти Советів за їхній напад на Польщу та за советсько-німецьку дружбу до часу наступу Гітлера на Совети. Нас обходить тут тільки та „правда", якої шукають у тій війні **американські** поляки, що підносять ті голоси **як американці** й як такі счиняють тут заверуху за те, щоби західньо-українські й західньо-білоруські та литовські землі, що їх Польща загарбала силою по першій світовій війні, знову зістали при ній і по тій війні. Як так станеться, тоді, на думку ось тих американських поляків, здійсниться „правда", переможе „демократія".

Ось таке поступовання американських поляків з „правдою" і „демократією" заставляє інших американців, що споріднені кровю з тими народами, що малиб знову опинитись під Польщею, сказати отверто американськими полякам, що вони своїм поступованням не роблять доброї прислуги, ні правді, ні демократії, ні теж американським змаганням завести кращий порядок у світі. Вони цілком слушно твердять, що Польща не має ніякої потреби віддавати згадані землі „німцям чи москалям". Але при тому не повинні потурювати насильству і обороняти як „правду" несправедливість, а найважніше: поминати людей, що живуть на тій землі, які не хочуть, щоб їх земля була віддавана не тільки німцям чи москалям, але теж і полякам, бож ті люди самі хочуть цею землею господарити! Своїм нерозумним і несправедливим ставленням цеї проблеми американські поляки не допомагають нашій країні, себто Америці, збудувати кращий і справедливіщий світ в Европі, а тільки пнуть до того, щоби були повторені давні помилки, створені грубою силою і політичною короткозорістю. Американські поляки моглиб багато зробити в тому напрямі, що помоглиб збудувати сильну і нову Польщу, якщо уже раз зрозуміють, що така Польща мусить сусідувати з свобідним українським народом, з вільною Україною. **Інакше ніякої сильної й обезпеченої Польщі не буде,** навіть тоді, якби їй знову вдалось вирвати кусень української землі.

НА ЧИСТІШІ ВОДИ

Екзекуція Ерліха й Альтера, польсько-жидівських провідників, у советському союзі нарешті допекла до живого навіть ліберальним кругам в Америці, що супроти советського союзу відносилися з терпеливістю, якої вони не проявляли супроти фашистівських держав. Виступили наконець з голосами в цій справі навіть тижневик „Нейшен" і тижневик „Ню Репоблик", що від часу приступлення советського союзу до війни Обєднаних Держав проти держав Оси мали для нього тільки слова найвищого подиву й некваліфікованої похвали.

Ці голоси не зовсім зо собою згідні, але не згідні вони тільки в політиці, яку вони доражджують своїм читачам. Зате обі часописи годяться в розумінню фактів екзекуції. І „Нейшен" і „Ню Репоблик" думає, що закиди, зроблені Ерліхови й Альтерови советським военним судом, є безосновні. Значиться, підозріння Ерліха або Альтера за якунебудь акцію за ослаблення военної акції проти Гітлера, або в якійнебудь акції за апізерство з Осею найменшої основи не може бути. Правда, оба вони були антикомуністи, але вся їх діяльність свідчить, що вони теж були за безпощадну війну до повного знищення фашизму й націзму.

Обі ліберальні тижневики теж годяться в тому, що справа вбивства Ерліха й Альтера є справою далеко йдучої політичної ваги. „Новинка про екзекуцію... зосередоточує увагу на один з найбільших парадоксів цеї війни", каже „Ню Репоблик". „Ми кажемо, що ми воюемо в цій війні за чотири свободи, а прецінь тут один з найбільше могучих союзників у цій війні, і до того союзник, котрий завдає одному з наших ворогів певно найбільші удари, є державою, яка відкрито відмовляе свободи слова й свободи від страху, і лише скупо говорить про свободу віри... Американські лібeрали задовго закривали очи на ці факти... Настав час, аби ми пізнали нашого союзника, пізнали наслідки його злих прикмет, так само, як ми стараємося пізнати наслідки його добрих прикмет, злих прикмет, і не дали нашому подивови для його боєвих прикмет осліплювали нас щодо проблем, які творить його участь у війні". „Нейшен" цього не говорить, але певно подібні мотиви заставляють її містити статтю про цю справу.

„Нейшен" теж не забирае виразно голосу в справі питання причин розстрілу двох жидівсько-польських соціялістів большевиками, про котре то питання „Ню Републик" розписується досить широко. Добачує вона мотиви розстрілу в сплетенні в одну двох рівнобіжних боротьб: польсько-російської й соціялістично-большевицької. Як польські громадяни й соціялісти розстріляні певно заняли були становище, прихильне Польщі. Знаючи про кампанію за війну проти Росії, що на думку „Ню Репобляк" ведеться в американських військових кругах, большевики думали екзекуцією завдати ще один удар цій політиці.

З тих самих фактів оба ліберальні тижневики витягають два інакші висновки. Осудивши екзекуції не тільки як несправедливі, але й як кепську пропаґанду, „Нейшен" не радить американським лібералам посувати своїх протестів проти екзекуції двох польських соціялістів аж до анти-советської кампанії, бо мовляв така кампанія найкраще придалася би Ґебельсови. „Нейшен" радить памятати, що „ворогом у цій війні є все ще інтернаціональна фашистівська конспірація, на чолі котрої стоїть Гітлер, а не один з наших союзників".

„Ню Репоблик" дивиться на протести проти екзекуції зо становища можливої війни між советським союзом і його теперішними аліянтами, коли певно висунуться наперед і партійні спори соціялістів з комуністами й граничні спори Польщі з Росією. „Ню Репоблик" не радить американським лібералам робити з того, що советський союз проголошуе себе соціялістичною державою, висновку, що „його претенсії кращі від претенсій якоїнебудь іншої держави". І не повинні вони теж скріпляти тенденцій за збройну інтервенцію в Росії. Вони не повинні ні хвалити советського союзу безкритично ні кричати проти нього. При формованні своєї опінії проти заслуги чи хиби советського режіму їм треба брати під увагу такі факти, як екзекуція Ерліха й Альтера.

Хочби навіть признати, що в тих статтях обох тижневиків є поважні люки, навіть свідомі недоговорювання, все таки вони є вимовним свідоцтвом того, як виробляється в Америці публична опінія.

КРІЗА АМЕРИКАНСЬКОГО ФАРМЕРСТВА

Конечна потреба утримати продукцію споживчих товарів не тільки на дотеперішній висоті, але ще й збільшити її зогляду на потреби прокормлення американської армії та армій аліянтів, а дальше теж зогляду на конечну потребу спомагати харчевими продуктами союзницькі держави вдвигнули справу американського рільництва та продукції до одного із перших питань в Америці, малощо не рівного продукції фармерської военних матеріялів та належного зужиткування людської сили. Ті три справи — належне зужиткування та розподіл людської сили поміж чинну армію, военну індустрію та фармерство, справа продукції военних матеріялів та справа утримання, а то ще й піднесення рільничої продукції, це ті три найважніші справи нинішної внутрішної американської політики. Від належного їх упорядкування залежить не тільки успішне ведення війни, але теж утримання цілої господарської будови нашої країни в часі війни та збереження її перед тою катастрофою, що її звемо інфляцією.

Справа рільництва стала тепер зокрема пекучою справою, вона увійшла в стан свого роду кризи, бо сильна розбудова военної індустрії та мобілізація людського матеріялу до армії таки поважно ударили по американськім фармерстві. Змобілізування молодих сил до армії, при чім в першім році війни фармерські кваліфіковані робітники не користали з ніяких звільнень від чинної служби у війську, як це є у военній індустрії, спричинили брак кваліфікованих та молодих сил в американському рільництві, що не могло очевидно не відбитися на самім рільництві.

Дальше кращі заробітні платні у военній індустрії перетягнули до себе величезну скількість переважно доси наемних робітників, з фармерства, до індустрії, а нерідко теж і дітей фармерів, яких потягнули кращі зарібки у военній фабриці, ніж навіть на власнім батьківськім загоні. Рільництво зачало скоро тратити що кращі й то молодші сили тай з природи річи фармери мусіли почати обмежувати свою рільничу продукцію.

От візьмім наприклад, коли на фармі лишилися тільки старі батьки або жінка, ще й часто з малими дітьми, без помочи синів в першім випадку чи без помочи мужа, що пішов у армію, у другім випадку. Тоді очевидно стали фармери не тільки засівати менше ґрунту, але теж випродувати худобу, коло якої не було кому ходити та перестали розплоджувати молодник потрібний так дуже на мясо та для продукції молочних виробів.

Друга ще причина, що доволі сильно ударила по фармерах це спинення або сильне зменшення продукції зокрема металевої, фармерського знаряддя та машин. Іншими словами фабрики, які доси виробляли машини та знаряддя рільниче сильно обмежили свою продукцію, бо стали працювати для армії, а в результаті фармерови стало щораз тяжче діставати нові рільничі машини та заступати їх тими, що зіпсулися. В інших невоенних, так званих неесенціяльних продукціях, наприклад при виробах для хатного вжитку, можна ще якось справу латати, але у фармерстві це ставало труднiжче, тимбільше, що брак кваліфікованих робітників, що вміли нерідко сами роботи хоч деякі направки у зіпсутій рільничій машинерії, часто тільки збільшив потребу зіпсуту фармерську машину заступити новою або принайменше новою складовою частиною.

Правда, секретар хліборобства Викард завзято боровся щоби таки хоч частину рільничої індустрії лишити для вжитку рільників, одначе йому удалося здобути тільки це, що фармерство дістане лиш одну четвертину тої машинерії, що її воно діставало нормально в мирних часах; решта малоб фармерство обходитися старими направленими машинами.

В звязку з тими справами виринула вже як наслідок попередних справа піднесення цін на рільничі продукти, бо фармери стали нарікати, що утримати ці наемні сили, які ще доси є в фармерстві, буде можна тільки тоді, коли платні у рільництві піднесуться та хоч приблизно зрівнаються з платнями в індустрії. Ціни на рільничі продукти дійсно пішли вгору, але не до такої висоти, як цього домагалися фармери. З другого боку сповнення всіх цих домагань фармерів мусілоб ще більше підвищити ціни в індустрії, а це вже прямий шлях, щоби країна увійшла у шалене колесо перегонів цін, себто йшла до інфляції. Проти цього, тому теж проти надто великих домагань рільництва, подібно як теж проти звижки заробітних платень в індустрії, уряд мусить боротися усіми силами та жадати від усіх станів американського громадянства саможертви для спільної справи батьківщини в критичнім военнім часі.

Ніде правди діти справа рільництва стала гострою, не зважаючи на всі заходи секретаря Викарда у федеральному уряді та в центральних аґенціях. Не диво про те, що на секретаря хліборобства посипалися голоси доволі гострої критики з боку бувшого президента Гувера та з боку фармерських кругів — громадських та урядових, себто фармерського доволі сильного бльоку в конґресі.

Був. през. Гувер звернув передовсім увагу на потребу відіслати з війська на рілю біля пів мілона кваліфікованих фармерських сил. Великого розголосу набрав теж голос критики письменника та визначного представника фармерського стану Луіса Бромфилда. Секретар Викард, як є звичаєм у демократичних країнах, не образився голосами критики. Навпаки поставився до них уважно, а свого опонента, що сам є фармером у стейті Огайо, попрохав дати конструктивний плян, як він собі представляе можливости розвязати крізу у фармерстві.

Мр. Бромфилд недавно зясував на сторінках преси конечні домагання фармерства, щоб американське рільництво могло не то не обнижати, але ще й підвишити свою продукцію. Ті домагання зібрані в 3 головних точках: перша справа робучої сили на рілі, друга справа рільничої машинерії, третя справа рільничих цін. Щодо першої справи, то мр. Бромфилд пропонує заморозити усі сили, які ще нині є в рільництві та повторює домагання був. през. Гувера про потребу відпустити з війська найменше пів міліона кваліфікованих рільничих робітників до своєї фармерської праці. Замороження дотеперішних фармерських робітників стане лекшим через піднесення заробітної платні на фармі. Друге домагання є, щоби продукцію рільничої машинерії підвищити конечно принайменше до половини цеї скількости, що її фармерство діставало ще 1941 року. Без того праця на рілі по думці мр. Бромфилда не піде.

Мр. Бромфилд домагається не тільки деякого підвищення цін рільничих продуктів, але передовсім їх усталення, щоби фармер міг робити собі буджет своїх рільничих доходів та видатків принайменше рік наперед. Замітне, що критик заявляється проти субсидіо-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

59)

XI.

На фільварку в Адася панувало велике оживлення. В кухні горить вогонь, варять і смажать, слуги та служниці бігають то за дровами, то за водою, то до шпіхліра, то до пивниці. В панських покоях світло, гамір. Там сидять гості, дожидаючи вечері. Повернувши з підвечірку в пані графині, вони ще поки було видно, оглядали фільварок, заходили до ліса, любувалися з горбка заходом сонця, а тепер власне вернулися до покоїв, курили сигари й пили вино. Розмова йшла цим разом зовсім на інші теми, ніж у пані графині. В товаристві були самі кавалери, та й ще одної компанії, люди молоді, котрих публичні справи у ґрунті речі обходили дуже мало й для котрих вони були тільки вигідними щаблями, по котрих доходиться до гонорів, впливів, протекцій, значення. Тож тут, у свойому тісному кружку, вони не потребували ставати на котурни і драпуватися в тоги людових трибунів, — тут кожний виявляв без ніякої женади свої власні чуття й погляди. Розуміється, пан Калясантій був героєм розмови. Ще підчас проходу він висипав перед товариством цілі міхи своєї мудрости про раси коней, про штуку продавання ліса на зруб, про те, як треба обходитися з хлопами, щоб удержати їх у послусі й залежности, і тепер власне кінчив свої ґлаголання на цю тему.

— Бо властиво про що ходить? цивілізація — це квітник. Мужики — це гній, добрий тільки на те, щоб його соками кормилися, на його плечах виростали пишними квітками репрезентанти цивілізації. Коли вони спротивляться цьому призначенню, захочуть і собіж бути квітками, о, „пардон", тоді не тільки для нас не стане ґрунту, але ввесь край станеться пустинею.

— Вони це самі знають, Кайцю, — мовив пан Еміль. — У них і приповідка така є: „коли кожний схоче паном бути, то хто буде свині пасти?"

Тадзьо тим часом у другому покою, взявши під руку Адася, ходив із ним геть і назад і розмовляв притишеним голосом.

— Адась, тобі чогось не стає? Ти чогось маркітний?

— Я? — напівздивованим, напівтривожним чолосом відмовив Адась. — Ані мені сниться.

— Не крути! Переді мною не скриєшся. Я ціле пополудне обсервую тебе. Ну, скажи, забракло монти? Не бійся, це людська річ. У мене знайдеш на тім пункті повне співчуття.

— Співчуття?...

Адась знов видивився на Тадзя, хотів сказати, що він не потребує грошей, але далі поміркував щось і, силкуючися на спокійний тон, додав:

— Е, що там, дрібниця! Моментально хибло мені, ну, та я... Сьогодні їду з вами до Львова, то вже там якось... А, властиво, знаєш, не мені, а мамі потрібно.

— Ну, а довг у касині?

— Чорт би їм побрав із касином! Заплачу, що маю робити.

— Ну, а скількиж тобі треба? Знаєш, я тепер трохи при грошах, що в мене не є звичайна річ. Та боюсь, що як будуть у мене, то швидко їх не стане, то міг би я на короткий час тобі вигодити.

— О, спасибі тобі! — гаряче промовив Адась, стискаючи його руку. — Мені так двісті гульденів вистарчилоб наразі вповні. А за тиждень або два... на коли тобі дреба буде?

— Думаю, що не швидше, як за два тижні.

— От і гарно. За два тижні служу тобі.

Тадзьо виняв із портмонетки 200 гульденів десятками й дав Адасеви, потім вернувся до товариства. Адась тим часом вийшов до сіней, заглянув до кухні й крикнув, щоби квапилися з вечерею, потім обійшов подвіря, де, крім одного львівського фіякра, стояла злагоджена до дороги його таки бричка. Коні ще стояли у стайні і хрупали привялу конюшину.

Адась вернувся до своїх гостей. Вони починали нудитись. Пан Калясантій силкувався забавляти їх, показуючи, як робиться вольти, з картами, та оповідаючи ріжні картярські пригоди, але його оповідання не дуже займали товариство. Тадзьо, насупившись, ходив по покою, пан Альфонс сидів у фотелю й курив сигаро за сигаром, а пан Еміль оглядав Адасеві стрільби й пістолети.

Подали вкінці вечерю, і гумор молодих людей зараз піднявся на цілу октаву. Розмова оживилася, почались жарти й сміхи, навіть Адась повеселішав, хоч щохвилі якось боязко позирав довкола, немов дожидаючи от-от якоїсь неприємної вісти. Після вечері внесли цілу батерію пляшок, і Адась, попросивши Тадзя, щоб на кілька хвилин заступив місце господаря, перепросив гостей, що на хвилечку вийде, бо має одно пильне діло. Гості навіть не дуже звернули увагу на його вихід.

Пють паничі, забавляються. Шумить вино в головах, лунає їх голосний спів, із кожною хвилею живіші, голосніші стають їх розмови. Дим від сигар синявими клубами стоїть під стелею, два Адасеві лакеї раз-у-раз відкорковують пляшки та наливають чарки.

— Як жеж ви тут живете в тій пустині? — обзивається пан Калясантій до одного з лакеїв. — Від села далеко, служниці якісь старі баби, невже так без молодих дівчат обходитесь?

— Радимо собі, як можемо, прошу ясновельможного пана, — відповів лакей, усміхаючись широкою усмішкою.

— Ну, як же собі радите? Ану, скажи!

— А що! Тут попри фільварок стежка в ліс... і на гриби й на ягоди...

— Ага, а ви немов на рогачці стоїте й мито збираете від молодих дівчат.

— Ясновельможний пан, як бачу, розуміють цю річ.

— Ха, ха, ха! — голосно регочеться пан Калясантій. — Ще яб, братку, не розумів! Го, го, Ну, але стій, ось порожній келишок. Налий собі вина й випий! Зараз!

Лакей не дав собі цього два рази казати.

— Ну, а панич ваш, пан Адась, — допитував пан Калясантій, — він любить так... за дівчатами?...

— Цього я не знаю, прошу ясновельможного пана. Це не моя річ.

— Го, го, братку! Так мені не викрутишся. Не твоя річ! А як пан Адась каже: „Мацьку" — чи як тебе кличуть?

— Антін.

— „Антоне, я хочу, щоб нині та й та дівчина до мене прийшла".

— У нас того нема, прошу ясновельможного пана. Не такий народ.

— Он як! Не добрий народ, кажеш? Не послухае?

— Ні.

— О, то кепсько. Але я тому не вірю, щоб пан Адась так таки... (Дальше буде).

Домашній Фронт

Харчі для перемоги

Харчі є загальною потребою цілого населення. Зогляду на війну, харчова справа в Америці повинна докладно плянуватися. Наше сільське господарство в 1943 році матиме найбільше завдання до виконання, ніж колинебудь мала яка інша країна.

Розгляньмо обсяг наших потреб:

1. Для американських борців. Необхідно мати гори харчів якщо хочемо мати збройну силу з 10,000,000 (навіть більше) людей для Армії, Фльоти, Морських Корпусів та Берегової Сторожі. Наприклад, вояк на фронті споживає біля пять з половиною фунтів харчів денно в той час як цивільна особа споживає пересічно три фунти. Тільки відповідне відживлювання, відповідні харчі підтримують напружену енергію завзятих борців.

2. Для наших будучих наступів. Для того, щоби вони були можливі, ми повинні зробити великі запаси продуктів, харчів. Кожна нова воєнна кампанія вимагає поважного, попереднього плянування. Тоді як люди і знаряддя готові для руху, мусять бути готовими і харчі. Можливість скорих великих наступів у великій мірі залежить від наявности вистарчаючих запасів харчів.

3. Як знаряддя для інвазії. Харчі можуть виграти не один бій з „союзниками" Осі, які бються проти наших, добре годованих вояків, з порожними шлунками та без жадного бажання помогти своїм завойовникам. Харчі також мають величезне значіння в окупованих країнах. (В Північній Африці, де націсти витягнули з країни всі продукти, американські харчі допомогли здобути прихильність багатьох французьких вояків). Ми повинні робити запаси продуктів, щоби здобути прихильність звільнених народів та підтримати тих, хто може нам помогти на фронті підчас інвазії.

4. Для наших союзників у боротьбі. Народи Обєднаних Держав спільно користуються своїми харчами так само як і знаряддям. Кожний союзний вояк, який бється з „вісю", помагає зберегти життя американських вояків. Кожний союзний воєнний робітник, який виробляє зброю, зменшує тягар нашої власної продукції. Здоровий розум говорить за тим, аби Америка поділяла свої харчеві запаси з тими, хто поділя з нами нашу боротьбу.

5. Для домашнього фронту. Наше цивільне населення — особливо ті, що виробляють знаряддя війни — повинні відповідно відживлятися. Тепер американці працюють тяжче і довше, як не працювали роками. Вони заробляють більше грошей і тому можуть більше витрачувати на їжу. На жаль бракує деяких річей і вони не можуть мати все, що хотілиб. Розумним вживанням тих річей, яких є подостатком, і пайкуванням тих, яких є мало (для забезпечення кожному рівної частини) харчів буде досить для того, щоби люди на домашньому фронті почували себе добре і задоволеними.

Порівняйте ці потреби з величезною продукцією американського сільського господарства за 1942 рік та з ще більшими завданнями на 1943. З надзвичайно високих чисел по обидвох сторонах почнете розуміти, якою великою є наша харчова справа.

Насамперед треба сказати, що населення Злучених Держав не має перед собою загрози голоду. Ми продукуємо і будемо продукувати в ще більшому розмірі, найбільші в історії світу запаси продуктів. Можливо, що не буде деяких продуктів, які ми, тут в дома, хотілиб мати, але в їжі воєнного часу буде досить відживности для втримання нашого здоровля і енергії. Щоби добре відживлятися, ми тільки повинні розумно плянувати відповідну дієту або розклад продуктів.

Одначе підчас війни головні справи мають бути першими. Найважнішою справою на сьогодня є — мати міцних, рішучих вояків, незалежно від того, під яким прапором з Обєднаних Держав вони бються.

МНОГІ ПОБОРЮЮТЬ ПРЕЗИДЕНТА, А НЕ ГІТЛЄРА...

ВАШИНГТОН. — Едвард Ж. Флин, бувший голова Демократичного Краєвого Комітету, вийшовши з розмови з през. Рузвелтом заявив, що „є замного тепер в Злучених Державах осіб, що воюють з президентом замісць воювати з ворогом".

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Кріза Американського Фармерства

(Докінчення зо сторони 2-гої)

вання рільництва, як було до війни в часах безробіття та які то пропозиції виходили вже від декого в конгресі, щоб зрівноважити ціни фармерських продуктів з цінами індустріяльних виробів. Це теж, мовляв мр. Бромфилд, піднесе мораль фармера, бо він хотів би почуватися рівноправним горожанином держави, що несе жертви та вкладає працю для добра спільної батьківщини, а не є одиницею, що жиє з підмог публичних, федеральних фондів.

Фармерська дискусія є взором справности функціонування демократичного громадянства в Америці. Урядові та громадські голоси не йдуть намарно. Урядові чинники використовують їх та оскільки це можна погодити з начальним домаганням, нинішних часів, — виграти війну — вводять їх в життя. Перші зарядження, що малиб розвязати болячку браку робучої сили на фармі, вже слідні. Військова влада рішилася зрезиґнувати з кваліфікованих фармерських робітників, що ще працюють на фармі; звідси й зайшла потреба знов пересунути вік тих, що їх покличуть до військової служби, поза 38-мий рік життя чого досі не було. Безперечно розвяжеться теж справа відпущення найконечніших кваліфікованих робітників з армії, хоч річ природна це тяжча справа, бо заторкає вона справу військової сили нашої країни, яка нині не може бути ослабленою.

А побіч того йде теж жива громадська робота, щоб на найблизчі жнива змобілізувати якнайбільше помічних сил до потреб рільництва передовсім споміж тисячів міської молоді, яка працюючи на фармі, може не тільки перебути літні місяці на свіжім повітрі поза душними мурами міста, але теж принести поміч фармерству у таких працях, які не вимагають окремого знання та вишколення. Широку громадську акцію на терені стейту Ню Йорк розгорнув передовсім молодий енергійний губернатор Дюї; без сумніву за його прикладом підуть й громадські чинники інших стейтів.

Можна сказати, що спільними зусиллями уряду та громадянства американський нарід потрафить розвязати теж й справу фармерства, що хвилево ввійшла у стан крізи.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ МОЖЛИВА САМОСТІЙНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА?

Чи не чудне питання в теперішній час! Як можна навіть таке питання ставити?

Ось такі відізвуться голоси, коли хто прочитає цей заголовок. І добре, що так буде. Бо якжеж інакше повинно бути з боку, тих, що співали, що тіло ми положим за нашу свободу і покажем, що ми браття, що ми сестри, козацького роду!... Та я вже стара людина. Готуюся в могилу. І з жалем, що не маю надії побачити ту свобідну і незалежну Україну, про яку і я усе життя мріяв. А чому так — послухайте.

Бували і передше многі світлі та ідейні одиниці в українськім народі, що жертвувались для справи незалежної, свобідної, Соборної Української Держави. Та, як бачимо, все ще її нема. Бо одна річ бажання, а друга — дійсність.

Правда, що оповідають, що колись жиди криком і трубами здобули Єрихон. Та незалежної України український нарід таким способом не здобуде. А хочби і повстала таким чудом українська держава, то чи удержиться довго? А це також питання; варте застанови.

Отже: Чи можлива самостійна, незалежна Україна?

Казали старі римляни, що історія є матірю наук. Тому вгляньмо в історію українського народу, а тоді будемо могли лекше зробити висновок і дійти до правди, а „правда вас освободить", сказав Христос.

Зараз в перших початках історії України бачимо, як в околиці Києва, замешкалі нашими предками, заходять чужинці з півночі — варяги, три браття — Аскольд, Дир і Кий. Зміркували, що земля плодюча, багата, а нарід здоровий, лиш без порядку. Якби то все взяти до рук і упорядкувати — можнаб мати добрий прожиток. Так певно думали, а зорієнтувавшись взяли автохтонів за чуб і зорганізували з них першу українську (київську) Державу. На це діло треба було аж чужинців. Українська маса не знайшла між собою власні сили, щоби її доконали. Це дуже значний і многомовний факт. Навіть значний і тоді, якби це була тільки легенда, що мабуть і є. А хтож завалив Київську Державу? Чи чужі? Ні, не чужі, а в першу чергу свої власні, взаїмною боротьбою, незгодою, межиусобицями. Чужі, москвичі з півночі і татари зі сходу, помогли тільки її добити...

По татарських наїздах приходить на українські землі панування литовців з північного заходу. Хтож ті литовці? Нечисленний народець, якого нині ледви пару міліонів. І цей народець запанував над десять разів численнішим народом. І прогнав татар, відіпхнув москвичів і загорнув у свої руки усі багаті українські землі, щоб їх відтак віддати, через Ягайла, в добичу Польщі.

А хтож поляки? Також не великий нарід. Числом не досягав і не досягає навіть половини українського народу. А однак ляхи сиділи на карку українців спорий час, поки до українського меду не став добиратися московський медвідь. Цей, числом вдвоє переважаючий українців, приссався таки на добре до українських земель.

Стали пхатись між українців і на їх землі навіть півкультурні румуни і мадяри з полудня. А і тим попустили українці й дали володіти над частинами української землі.

На всю ту чужу шаранчу українська маса нарікала, її проклинала, але не вміла, а нераз і не дбала стрясти її з себе. Ходив український селянин по своїй, не своїй, землі, їв спав, попивав, святкував і все лиш чекав, аж хтось прийде і прочистить, позамітає йому хату, тай поставить перед нього готову свободу як на тарілці.

Коли ідейні, сміливі одиниці ставали до боротьби проти наїздника, українські маси не поспішили прийти їм з поміччю і стануть громадою за свою власну незалежну Українську Державу. Через це пропала держава Богдана Хмельницького. На нічім скінчились змагання Мазепи. Зниділа мов веснянка Українська Народня Республика по першій світовій війні. Тільки ще далі міркує, хто то з наїздників був би ліпший пан. Дай Боже, щоби так не було, а щоб тепер ціла українська маса думала за незалежну Україну, а це лиш нечисленна горстка інтелігенції з порівнюючо невеликим числом дійсно свідомого селянства. Бо більша частина таки радше слухає чужих провідників і чужих кличів...

Або берім Шевченка. Вірші його читали і любувались ними, але його незавидною долею мало хто займався. Майже чужі викупили його з рабства і чужі помагали видістатись з заслання. Між чужими і помер... Не знайшлась для нього українська тепла хата. Навіть українка, якій жертвував своє серце, знехтувала його руки...

А Шашкевич? Соловій Галичини. Чи не пішов передчасно в могилу — з нужди і біди? Зацюкали його свої власні владики, а селяни прожитку не дали...

А чи найбільший український вчений і писатель, Іван Франко не ходив обдертий і чи між чужими не мусів шукати куска хліба?

А Сковорода, перший український фільософ, чи не діставав від своїх в признання жебрачу торбу і костур?

А в яких обставинах жили перші президенти Української Народньої Республик, Східної і Західної, як опинились на вигнанню? І як загинули? Чи не була в тому частинна вина і українського загалу?

А чи тут, серед нас, світової слави диригент і музик, Олександер Кошиць, що прославив імя України, по світі, знайшов місце прожитку між нами? Чи зложили ми хоч те, що треба на видання пластинок з українськими піснями, відспіваними під його проводом?

Ой гірка була доля всякому інтелігентови між нашим народом в краю і тут!

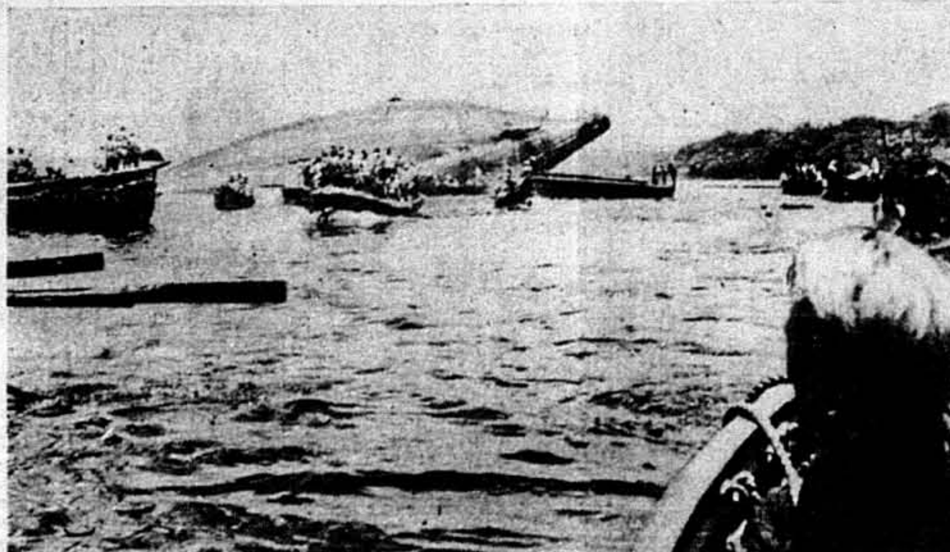
Хто стояв у нас найліпше? Чи не коршмар? Бо пив наш брат змалку до останку, при всякій нагоді і без нагоди, тай ходив і ходить тяжкий до науки і просвіти, запобігаючи все покірно ласки у чужих панів, тай усе в вічних сварах між собою. Ось ті наші недомагання бачили світлі й патріотичні уми, тай кидали між нарід кличі: до тверезости, до просвіти, до праці, до згоди. І діяла, що могла Христіянська церква. І зміни наступали, але заповільні й замалі. А без відповідного державного матеріялу — не мислима вільна і незалежна держава. Елемент незгідливий, темний, нетверезий, тай лінивий не може бути ніяк фундаментом для такої держави, а тільки фундаментом для неволі.

Незалежна Соборна Україна коштує уже великих жертв одиниць, а здійсниться ця ідея, як піде за нею ціла маса українських людей, а щоби таке сталось, то треба тій масі перемінитись. Вона мусить бути готова постояти за незалежну Україну.

Нема що українцям нарікати на ворогів, грішити проти Бога й казати, що їх упослідив, але треба здійснювати клич покійного, бистро думаючого о. Наумовича: „Учися, трезвися, трудися і молися". Молися усердно і покірно, щоби всемилостивий і всемогучий Христос научив Тебе, Український Народе, жити в любови і згоді, денебудь поступиш ногою, кудинебудь обернешся, в якихнебудь обставинах знайдешся. Бож Ти сам зложив собі проповідку: Згода будує — незгода руйнує; Бога взивай, а рук прикладай. Маєш багату землю, гарну поставу, фізичну силу і рахувати Тебе можна на десятки міліонів. Маєш усі дані від Бога, щоби не мусів бути чужим рабом. Тож піднеси лице Твоє до неба. І піднеси руку Твою скоро і рішучо, та усунь зараз, негайно, ті перепони до свободи, які Ти собі сам поставив. А тоді лекше й скорше розправишся з ворогами й наїздниками і станеш свобідним і державно самостійним народом.

о. А. У.

КОНЕЦЬ КОРАБЛЯ.—Тільки чотирох людей загинуло з 4,000 осіб на транспортовім кораблі „Кулидж", як він напоров на міну в однім порті на Тихому Океані. Корабель потапав поволи, й вояки могли ратуватися. На світлині: корабель уже перевернувся й скоро ховається під воду.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЛОРЕЙН, О.

Свято „Прапора Служби".

Українська православна парохія в Лорейн пережила ще один радісний момент своєї плідної праці — посвячення „Сервис Флеґ", яке відбулося 21. лютня ц. р.. Місцевий парох, о. Іван Палій, відправив молебен в соослуженні о. Івана Матея, пароха карпаторуської громади в Лейквуд, Огайо. Потім посвячено і відслонено прапор із 49 зірками, які символізують 49 юнаків, які відійшли до американських збройних сил. У короткій, ядерній і патріотичній проповіді, парох підчеркнув, що ми всі повинні гордіти, що маємо синів, які готові захоронити нашу свободолюбну Америку. По англійськи проповідував о. Іван Матей і вказав, чому і за що ми повинні віддати пошану нашим воякам.

Церква була заповнена по береги своїми парохіянами і відпоручниками братньої лейквудської парохії. При кінці люди складали жертви зі щедростю гідної уваги.

Друга частина свята відбулася в церковній салі в присутності мейора міста Ван Вагнера, і його дружини і запрошених гостей. Мейор міста, якого наші українці цінять і люблять особливо, тішився нашим починком і закликав, подібно як і його дружина, до постійної і щедрої піддержки в воєнних зусиллях Америки. Промовляли ще о. Іван Матей по англійськи, п. Василь Момрик, з Лейквуд, гарно і патріотично: п. Сикута від лорейнської громади, завзиваючи людей купувати воєнні бонди і щадничі значки і цим доказувати нашу любов і вдячність Америці. Він згадав, що наша православна парохія купила воєнних бондів за $2,000. Коли брати під увагу, що наша громада не має й сотки родин і терпить наслідки пристановища, ця сума говорить, про її щире патріотичне наставлення, розуміння справи, а її щедрість гідна уваги і похвали. Слід при тому згадати, що наші хлопці, які сьогодні в армії, є всі членами місцевого 50 відділу У. Н. Союзу.

На салі подавано вміло зготовану перекуску, біля якої натрудилася пані Анна Фурдин і за це їй щира і тепла подяка. І подяка всім тим, що зорганізували те свято і причинилися до його звеличення і відбуття.

Артим Зацерковний.

ЙОНГСТАВН, О.

Виступ молодої української артистки.

Місцеві американські газети широко розписалися про виставу оперетки Ґілберта-Саливена „Пінафор", що її виставив Музичний Інститут при тутешнім каледжу. Та цікаве це для американських українців з того боку, що в головній ролі виступала панна Оля Мусійчук, та що вивязалась з цеї ролі знаменито, що зазначує критика. До цього додам, що наша молода артистка вже виступала минулими літами в інших оперних виставах цього Музичного Інституту, про що вже була згадка давніше. Ще зазначу, що тим разом на виставі було теж багато українців, що вважаю поступом. Були наші громадяни з Йонгставн, Шерон і Нюкесл. Нашу артистку обсипано квитами та китициями. І то обдарили її свої й чужі. Це теж гарно, тим більше, що панна Оля все зазначує, що вона „українська співачка". А співає вона українські пісні на концертах і через радіо. Вся наша молодь горда, що з наших рядів вибиваються молоді люди на ріжних полях науки і штуки. Молодій нашій силі бажаємо всі якнайкращих дальших успіхів.

Осип Венгжин.

В ПОЛЬЩІ Є 25,000 „ПЕРЕСТУПНИКІВ ЗАКОНА"

(ОНА). — Кажуть, що з усіх окупованих німцями країн, вони найгірше збиткуються над поляками. Нема такого дня, щоби не розстрілювали кількох польських громадян, переважно з інтелігенції, яку німці уважають нижчою від німецької і стараються її винищувати як і де можуть. Нею переповнені концентраційні табори й арешти в Польщі. Німці гадають, що як витовчуть польську інтелігенцію, то й з простим народом зможуть скорше справитись. Поляки вибивають німецьку поліцію в Польщі і розривають ночами залізнодорожні шляхи. А роблять це так спритно, що німці не можуть нікого з них прилапати на гарячім вчинку. За це німці арештують і мстяться на невинних людях. Польські державні кола в Лондоні мають докази, що німці проголосили листу „переступників закона", на якій є вже 25,000 прізвищ. Це значить, що в Польщі діє таке число членів підземельних організацій, що переслідують окупантів на кожнім кроці.

НІМЦІ ОГРАНИЧИЛИ ПОЧТУ НА УКРАЇНУ

(ОНА). — Націстівська новинкарська агенція Д. Н. Б. передала вістку, що німецький уряд ограничив почту на Україну до одної сотні грамів. Агенція навчає редакторів, що ця вістка є тільки для ужитку в Німеччині. Почтові урядовці дістали наказ, щоби листів, які важуть більш як сто грамів, до висилки на Україну не принимати, хіба що є адресовані до державних установ або до офіцирів.

Проф. Микола Чубатий.

Історія та Людські Слабости

(Відгуки моїх картин духового життя українського народу).

Найтяжчою та найбільше невдячною працею для історика є писати історію найновіших часів. Звичайно науковий історичний працівник нерадо береться за таку тему прямо тому, що хотяйби він намагався підходити до насвітлення найновіших подій з найбільшою безсторонністю, хотяй старавсяб з усіх сил стати на становищі понад усі партії, релігійні групи чи організації, а тільки мав на оці інтереси нації, що її історію він списує, напевно не вдоволить усіх живучих. Чому не вдоволить? Не вдоволить прямо тому, що живучі люди не люблять, щоб справу представляти так, як вона була, але бажалиб, щоб її представити такою, як сами бажалиб себе представити перед людьми. Натомісць обовязком історика є дати по можности правдивий образ національного життя тої чи другої ділянки та на всі подробиці громадського життя дивитися зі становища загальнішого, як кажуть під кутом історії, а не партійної приналежности чи групової загорілости — тих „людських слабостей".

Такі загальні засади слід пригадати читачам моїх картин нової історії українського народу під заголовком **„Духове Життя Українського Народу по Світовій Війні"**, що недавно покінчили печататися. Старався я накреслити картини духового життя, себто культурного життя не заторкуючи політичних струй, що нуртували перед теперішною світовою війною, зокрема на Західній Україні. Немає сумніву, що накреслення політичних струй поміж українським громадянством булоб куди цікавіше, але ту справу я свідомо полишав на боці заторкаючи політичні напрямки тільки для конечного вияснення культурного життя українців.

У вступі до моєї роботи я підкреслив, що й той образ буде доволі неповний з браку потрібних джерел на американській землі. Брак сякої такої повної бібліотеки за морем прямо внеможливляє дати тут працю основнішу, підтримaну датами та цифрами. Як людина неприналежна до нікотрої із політичних партій Західної України, а віддана єдино інтересам української науки, думаю, міг я ще дати образ якнайбільше безсторонний в порівнанню з людьми партійними.

Загально беручи мої картини нової української історії найшли прихильний відгомін навіть більше ніж я сподівався, всеж таки піднеслися деякі голоси невдоволення, на які хочу коротко відповісти без наміру викликувати полеміку, але радше для вияснення дальших подробиць того далеко неповного образу зокрема західно-українського культурного життя.

Невдоволеними з того образу українського життя є комуністи, одначе безсторонний чоловік мусить признати, що й комуністичної влади на Україні я не осудив без ріжниці. Я виразно підкреслював, що й під комуністичною владою в першій десятці по світовій війні розвивалося українське культурне життя, й то деколи навіть доволі буйно, той стан закінчився по 1930 році, коли у Советськім Союзі почав зростати російський націоналізм, що став спихати культурне життя інших народів советського союза до ролі провінціональних відмін одного свіжо видумангоо „радянського народу", а на ділі російського народу. Ніяке упередження до росіян, ні навіть якесь сліпе упередження до такої чи другої форми влади, але виразний занепад української культури на Східній Україні, як культури окремої нації, фізичне зліквідування щонайкращих культурних робітників українців, приневолювали мене накреслити той образ таким, яким він на ділі був перед самою світовою війною.

У релігійній справі українського народу як обєктивний глядач не міг я поминути того факту, що український нарід від століть визнавав і нині визнає дві головні віри — більшість православія та меншина східне католицтво. Старався я дати образ безсторонний тих двох релігійних напрямків все з українського становища, підкресляючи трудноші та позитивний вклад одної чи другої віри в українське національне життя. Тримаючися навіть найбільше толерантного становища супроти інших віроісповідань не можна не видіти факту, що тільки ті дві віри й то завдяки спільному — східно-українському обрядови стали так стисло споєні з цілим культурним життям українського народу від століть; інші були чужі.

Найгірша справа з партійними жалями, які видвигнув один із шановних читачів „Свободи" під драматичним заголовком: **В обороні товариства „Каменярі".** Сказавши по правді я не розумію того заголовку, чому то треба боронити „Каменярів" та перед ким боронити, коли у моїх начерках я й одним словом не нарушив доброго імени товариства „Каменярів". Тому ця оборона виглядає на вивалювання отворених дверей. Дійсно шановний читач таки не навів ні одного факту нарушення доброго імени „Каменярів", тільки дальше говорить вже про „помилки". Він бажав би радше, що б я нарушив добре імя другої, конкуренційної української організації, але це не є моїм завданням як історика.

Я є людина, і кожна людина може милитися і за завваги та цифри я навіть вдячний, бо вони доповняють матеріял про одну організацію, який нині зібрати деінде важко тут за морем.

З дописі виджу, що автор молодша людина, тому мабуть не знає богато справ, що відносяться до Лугової Організації, яка для мене так само чужа й так само близька, бо українська, як „Каменярі". Тому хочу вияснити справу відносин Лугів до радикально-соціялістичної партії та до „Каменярів". Організатор Лугової Організації, полковник д-р Роман Дашкевич, до першої світової війни був одним із головних організаторів „Січей", що були в обсягу впливів радикальної партії. В перших роках під Польщею полк. Дашкевич намагався віднови-ти Січи; польський уряд не допустив до цього. Тоді полк. Дашкевич основував зовсім нову таку саму організацію як Січи, тільки під новою назвою „Луги", як часто в Польщі бувало для замилення очей адміністрації.

Одначе вже в найближчих роках, докладно не тямлю, десь мабуть 1926 року, вириннув гострий спір між радикальною партією та полк. Дашкевичом за характер „Лугів". Радикальна партія хотіла мати той самий вплив на Луги, що до війни на Січи; полк. Дашкевич хотів в Лугах бачити загально українську понадпартійну організацію, щось як армія кожної нації. Полк. Дашкевич удержався при своїм, за що мусів опустити ряди радикальної партії. Луги потягнув він за собою; коли тільки незначна скількість Лугів виломилася спід його проводу та лишилася при радикалах, радикали основували власну спортово-молодечу організацію „Каменярі". Не важне тут, що говорив статут, бо статути всіх українських організацій в Польщі були для поліції; фактом є, що „Каменярі" це була молодеча галузь радикалів. При радикальнім „Громадськім Голосі" довго виходив навіть додаток для „Каменярів".

Луги полк. Дашкевича культивували ідею корпусу Січових Стрільців — „через Київ до Львова", тому вони мали все протибольшевицьке наставлення, шукаючи можливостей розвою навіть в порозумінню з польською військовою владою, яка не могла байдуже дивитися на істнування поза її наглядом якоїсь напів військової української організації, не знаючи, що в ній діється. Річ природна, як у всіх українських організаціях, що іншого було в статуті Лугів, а що іншого в життю. Луги своїм українським патріотизмом не уступали ні Каменярам, ні Орлам, ні Соколам.

Українське громадянство мало довіря до особи полк. Дашкевича, бож це відомий громадський діяч, один із творців корпусу Січових Стрільців, якого праця та жертви в будівництві Української Держави над Дніпром записані золотими буквами в новочасній історії України. Полк. Дашкевич це був шеф артилерії Січових Стрільців, боєвий старшина, що сотки разів наставляв свої груди за Україну. Вернувши домів увесь час, занедбуючи цілком свою адвокатську канцелярію, посвятився організації Лугів. І доволі це прикре явище, коли молодий, невідомий чоловік, ще без заслуг перед українським народом, потрафить таке говорити, що мовляв „Дашкевич намагався з Лугів зробити додаток польського війська", а дальше виходить, що ніби то Луги з поляками мали йди „добувати Україну Правобережну для поляків, а Лівобережну на німецьку кольонію".

В краю чув я теж такі аргументи, але тільки з уст большевиків, а не українців.

Це правда, що досі маскована політична орієнтація полк. Дашкевича, для багатьох не зрозуміла, не була популярна перед 1930 роком, коли все ще були надії, що на Східній Україні буде можливе якесь українське життя. Не хто другий, але так крайно супроти радикалів ворожа націоналістична молодь найбільше завзято поборювала полк. Дашкевича та його Луги, ще й по 1930 році. Одначе чим ближче до теперішної війни та в міру того, як Східна Україна ставала тим, чим була 1939 року — московською кольонією, громадянство основно стало міняти свої погляди на працю полк. Дашкевича та як її розуміти. Це я й підкреслив у своїх картинах українського життя.

Підкреслив я теж, що польська влада на місцях стосувала репресії проти Каменярів так само як і проти інших українських організацій, хоч річ природна польський уряд відносився до Каменярів „дещо толерантніше" — так я писав ніж, наприклад, до організацій української національної молоді в засаді революційної. Каменярі як прибудівка соціялістично-радикальної партії не стосували нелегальної революційної боротьби, хоч одиниці на місцях так само були поривані стихією революційної української молоді.

Немає чого встидатися теж, що Каменярі мали деяке інтернаціональне заложення, бож будучи молодечим крилом радикальної партії, що належала не „до спілки робітничих та селянських організацій в Европі" — як пише дописувач, тільки була членом відомого Другого Інтернаціоналу, до якого належали всі соціялістичні партії світа з такими порядними людьми як полк. Старосольський включно. Інтернаціональна приналежність накладає деякі методи праці на партію, але ще не робить її національно менше вартною. Деякі католицькі українські організації належать теж до католицьких міжнародних організацій і це я не вважаю за щось з національного боку менше вартне.

Думаю, що моє вияснення доповнить неповний образ тої справи та поможе американським землякам дивитися нині на неї з становища українського будуючого патріотизму.

ХОЧЕ ВИМІНЯТИ ГЕСА ЗА СТО ТИСЯЧ ЖИДІВ

(ОНА). — Християнська Рада в Англії зробила прилюдну заяву, в якій речник цеї організації, д-р Б. Грімлей, домагається від англійського уряду, щоби він виміняв Геса за сто тисяч жидів, що мучаться в Німеччині. Грімлей зробив таку заяву на громадськім зібранні, на якім англійці протестували проти екстермінації жидівського народу в окупованих німцями краях.

Чи уряд возьме таку пропозицію під увагу, не знати, але преса вже її підхопила і поширила.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Квартальні збори Бр. св. О. Николая, від. 5, відбудуться в суботу, 20. березня, в год. 7:30 ввечір, в гали У. Д. Клюбу, 31-14 Ґренд Еве. Просимо всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членниць прийти на ці збори. Буде звіт контр. комісії за 2 місяці; також є інші важні справи. Просимо вас привести з собою на збори своїх знайомих і вписати їх в члени У. Н. Союзу. Довгуючим членам пригадуємо вирівнати свої залеглости, бо інакше будуть суспендовані. Член чи урядник, що не прийде на ці збори, підлягає карі згідно зо статутом. — М. Левицький, предс.; Г. Василик, кас.; П. Барнич, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. — Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, відбудуться в неділю, 21. березня, в 2. годині пополудні, в гали парохіяльній, 803 Фронт Ст. Просимо членів прийти на означений час тай вирівнати свої вкладки, як за старших членів так і за дітей. Довгуючі члени, коли не заплатять своїх вкладок найдалі до 25. березня, будуть суспендовані — За уряд: Й. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Тов. Просвіта, від. 260, буде мати місячні збори в неділю, 21. березня, в школі, зараз по другій Сл. Божій. Подаємо до відома тим членам, що не могли бути на річних зборах, що на рік 1943 зістав вибраний уряд: Анна Забвоцька, предс.; Анна Пацула, заст.; Розалія Кокоць, секр. і кас.; Анна Пацула, контр.

ЛОРЕЙН, О. — Тов. У. Н. Союзу, від. 50, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 21. березня, в годині 1. пополудні, в домі під ч. 25115 Е. 33. вул. Просимо членів прийти на збори. — М. Шемичик, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Бр. Рожд. Пр. Богородиці, від. 259, повідомляє своїх членів, що квартальні збори відбудуться в неділю, 21. березня, в годині 2. пополудні, 4950 С. Павліна ул. — В. Горинець, предс.; І. Побуцький, секр.; А. Партика, кас.

МІЯВІЛ, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 347, відбудуться в неділю, 21. березня, в годині 12. вполудне, в гали де звичайно. Просимо всіх членів прийти на ті збори, бо є справи до полагодження. — І. Найда, предс.; П. Старжевський, кас.; Г. Тимчій, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Тов. Дністер, від. 361, повідомляє своїх членів, що надзвичайні збори відбудуться в суботу, 20. березня, в год. 8. ввечір, 217 Е. 6. вул. Надзвичайні збори уряд скликує тому, бо є дуже важні справи, яких не можна відкладати; мусять бути полагоджені зараз. Кожний член і членниця повинні прибути на ці збори на час. — За уряд: С. Ковальчук, предс.; М. Малетич, рек. секр.; П. Кучма, фін. секр.; І. Галичин, кас.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. І. Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 21. березня, в годині 1. пополудні, в домі Тов. У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо членів прийти на ці збори. Довгуючих членів просимо, щоб вирівнали свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — Квартальні збори Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 21. березня зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Просимо всіх членів, щоби заплатили свої вкладки, а також залеглости. Члени, котрі не сповнять членських обовязків, не можуть користати з братських привілеїв. — Уряд.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372, відбудуться в суботу, 20. березня, в годині 7:30 ввечір, в домі 122 Ліберти Стр. Просимо всіх членів і членниць прийти на ці збори і на час. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; Й. Ярема, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, відбудуться в неділю, 21. березня, в годині 2. попол., в льокали У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Всіх членів просимо конечно прийти на збори, бо будемо мати справи до полагодження. Членів, котрі закупили воєнні Бонди Америки, а ще не подали за яку суму, просимо подати на цих зборах. — За уряд: Ф. Гулька, пр.; В. Лелет, кас.; П. Головачук, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов, від. 370, відбудуться в неділю, 21. березня, зараз по Сл. Божій, в церковній гали, 127 Парк ул. Напоминаємо членів прийти на час, бо є справи до полагодження. Це є квартальні збори. — М. Сампара, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Сестр. Любов, від. 37, повідомляє всіх своїх членниць, що квартальні збори відбудуться в пятницю ввечір, 19. березня, в У. Н. Домі, 214-216 Fulton St. Просимо всіх членниць конечно прийти на збори, бо є багато важних справ до полагодження. — За уряд: Анна Пограничка, предс.; Софія Кузьмінська, кас.; Анна Гнатюк, секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 21. березня, в годині 2. пополудні. Уряд просить членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження, а довгуючих просимо вирівнати свій довг. На цих зборах буде вибір уряду, бо на минулих не було досить членів. — За уряд: Ю. Загвоцький, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Даннлюк, секр.

ПОБИТІ.—Зо 160 фотографів, висланих червоною армією на сфотографовання дійсних боїв на фронті, 30 згинуло в один день. Вояки, що показані вбиті на світлині, це мадяри й німці, убиті партизанами підчас рейду на одно місто.

ТАРЗАН, ч. 733. Завзявся вбити.

Замісць пробувати утікати, Тарзан погнав свій сплав просто на місце небезпеки.

Дві пажори були так заняті поїданням свого раненого товариша, що вони не помітили навіть, як Тарзан підплив до них.

Тарзан напружив усю свою велику силу й кинув гарпун на найближчу пажору.

Великанська риба затряслася від удару. Потім обернулася люто на свого напасника.